

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้ทำการศึกษาและวิเคราะห์ถึงขอบเขตและการใช้บังคับกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของผู้เช่าซื้อ ได้แก่ พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 ประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจเช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2543 ประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจเช่าซื้อเครื่องใช้ไฟฟ้าเป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2544 โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยพิจารณาเปรียบเทียบกับกฎหมายที่เกี่ยวกับการเช่าซื้อของต่างประเทศ ได้แก่ กฎหมายของประเทศอังกฤษและประเทศออสเตรเลีย เพื่อวิเคราะห์ว่ากฎหมายไทยที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เพียงพอที่จะนำมาแก้ปัญหาที่เกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของผู้เช่าซื้อได้ดีหรือไม่ โดยผู้เขียนได้เสนอวิธีการแก้ปัญหาต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. หน้าที่ชำระค่าเช่าซื้อ กฎหมายของประเทศอังกฤษและประเทศออสเตรเลีย กำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจให้เช่าซื้อ มีหน้าที่ต้องกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับราคาค่าเช่าซื้อเปรียบเทียบกับราคาเงินสดไว้อย่างชัดเจนในส่วนต้นของสัญญาเช่าซื้อ เพื่อเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคให้ได้รับข้อมูลอย่างเพียงพอที่จะตัดสินใจว่าจะตกลงใจเช่าทำสัญญาเช่าซื้อหรือไม่ แต่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยไม่มีบทบัญญัติลักษณะดังกล่าว นอกจากสัญญาเช่าซื้อที่ต้องทำตามแบบเป็นหนังสือแล้ว ผู้เขียนจึงเสนอให้มีบทบัญญัติที่เป็นการกำหนดหน้าที่ของผู้ให้เช่าซื้อต้องกำหนดรายละเอียดของสัญญาที่มีความสำคัญ หากผู้ให้เช่าซื้อฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามย่อมมีผลให้ผู้เช่าซื้อ มีสิทธิบอกเลิกสัญญาได้

การทำสัญญาเช่าซื้อในปัจจุบันนี้มีการเรียกดอกเบี้ยรวมเข้าไปในค่าเช่าซื้อ ซึ่งประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายควบคุมการคิดอัตราดอกเบี้ยในสัญญาเช่าซื้อไว้เป็นการเฉพาะ จะมีแต่เพียงกฎหมายควบคุมการคิดอัตราดอกเบี้ยในสัญญากู้ยืมเงินเท่านั้น ผู้เขียนจึงเสนอให้มีบทบัญญัติที่ควบคุมการคิดอัตราดอกเบี้ยในสัญญาเช่าซื้อโดยห้ามมิให้คิดดอกเบี้ยเกินกว่าร้อยละสิบห้าต่อปีจากราคาเงินสดที่ระบุไว้ในสัญญาเช่าซื้อ เว้นแต่ผู้ให้เช่าซื้อเป็นสถาบันการเงินที่สามารถเรียกดอกเบี้ยได้สูงขึ้นตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551

กฎหมายลักษณะเช่าซื้อไม่ได้กำหนดผลในกรณีที่ทรัพย์สินที่เช่าซื้อสูญหายหรือถูกทำลายสูญสิ้นไปทั้งหมดโดยเหตุใด ๆ ซึ่งมีใช้ความผิดของผู้เช่าซื้อไว้โดยเฉพาะ ผู้เขียนจึงเสนอให้มีบทบัญญัติกำหนดว่า คำว่า “สูญหาย” หมายความว่ารวมถึงกรณีทรัพย์สินที่เช่าซื้อเสียหายโดยสิ้นเชิง

หรือเสียหายอย่างมากจนไม่อาจซ่อมแซมได้ด้วย และกำหนดผลในกรณีดังกล่าวว่า ผู้เช่าซื้อไม่มีหน้าที่ต้องชำระค่าเช่าซื้อสำหรับงวดในอนาคต ส่วนผู้ให้เช่าซื้อที่มีสิทธิเรียกชำระค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระอยู่ก่อนสัญญาจะรับ และต้องนำค่าเช่าซื้อล่วงหน้าทั้งหมดที่ผู้เช่าซื้อชำระไปแล้วมาหักเป็นค่าเช่าซื้อก่อนสัญญาจะรับ แล้วจึงคืนส่วนที่เหลือให้แก่ผู้เช่าซื้อ

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 573 ไม่ได้กำหนดผลของการเลิกสัญญาของผู้เช่าซื้อไว้โดยเฉพาะ ผู้เขียนจึงเสนอให้กำหนดผลของการเลิกสัญญาให้ระงับไปข้างหน้า โดยผู้ให้เช่าซื้อที่มีสิทธิรับค่าเช่าซื้อที่ผู้เช่าซื้อชำระมาแล้วทั้งหมด และมีสิทธิเรียกชำระให้ผู้เช่าซื้อชำระค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระก่อนบอกเลิกสัญญา แต่ไม่มีสิทธิเรียกค่าเสียหายต่าง ๆ ได้

ส่วนหน้าที่ชำระค่าเช่าซื้อกรณีผู้ให้เช่าซื้อใช้สิทธิบอกเลิกสัญญาตามมาตรา 574 ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวไม่ให้โอกาสผู้เช่าซื้อแก้ไขข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นก่อนที่ผู้ให้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญา เพื่อเป็นการคุ้มครองผู้เช่าซื้อ ผู้เขียนจึงเสนอให้มีบทบัญญัติกำหนดว่า ในกรณีผู้เช่าซื้อผิดนัดสองงวดติด ๆ กัน ผู้ให้เช่าซื้อจะบอกเลิกสัญญาได้ต่อเมื่อได้บอกกล่าวเป็นหนังสือให้ผู้เช่าซื้อชำระค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระเป็นระยะเวลาอีกงวดหนึ่ง และผู้เช่าซื้อละเลยเสียไม่ปฏิบัติตาม ในกรณีผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อในงวดสุดท้าย ผู้ให้เช่าซื้อจะบอกเลิกสัญญาได้ต่อเมื่อระยะเวลาชำระค่าเช่าซื้อได้พ้นไปอีกงวดหนึ่ง และผู้ให้เช่าซื้อได้บอกกล่าวเป็นหนังสือให้ผู้เช่าซื้อชำระค่าเช่าซื้อที่ค้างเป็นระยะเวลาอีกงวดหนึ่งแล้ว แต่ผู้เช่าซื้อละเลยเสียไม่ปฏิบัติตาม

ในกรณีที่ผู้เช่าซื้อชำระค่าเช่าซื้อไปแล้วกว่าสามในสี่ของจำนวนงวดทั้งหมด ควรจะมีการคุ้มครองผู้เช่าซื้อมากขึ้นด้วยการกำหนดให้ต้องมีขั้นตอนและเงื่อนไขก่อนที่ผู้ให้เช่าซื้อจะใช้สิทธิเลิกสัญญาเพราะเหตุผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อ มากกว่าการใช้สิทธิเลิกสัญญาตามมาตรา 574 ผู้เขียนจึงเสนอให้มีบทบัญญัติกำหนดว่า ผู้ให้เช่าซื้อจะใช้สิทธิเลิกสัญญาในกรณีนี้ได้ต่อเมื่อผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อถึงสามงวดติดต่อกัน และผู้ให้เช่าซื้อได้บอกกล่าวเป็นหนังสือให้ผู้เช่าซื้อชำระค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระเป็นระยะเวลาอีกงวดหนึ่งแล้ว ในกรณีผู้เช่าซื้อผิดนัดงวดสุดท้ายหรือผิดนัดสามงวดสุดท้าย ผู้ให้เช่าซื้อจะบอกเลิกสัญญาได้ต่อเมื่อระยะเวลาได้ผ่านไปจนครบกำหนดการชำระค่าเช่าซื้อสิ่งงวด และผู้ให้เช่าซื้อได้บอกกล่าวเป็นหนังสือให้ผู้เช่าซื้อชำระค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระเป็นระยะเวลาอีกงวดหนึ่งแล้ว แต่ผู้เช่าซื้อละเลยเสียไม่ปฏิบัติตาม

นอกจากนี้ มาตรา 574 ไม่ได้กำหนดถึงกรณีที่ผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อเป็นจำนวนหลายงวดสลับกันไปมาแต่ไม่ติดกัน ผู้เขียนเสนอให้มีบทบัญญัติให้สิทธิแก่ผู้ให้เช่าซื้อที่จะเลิกสัญญาในกรณีที่ผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อสลับกันไปมาหลายงวดแต่ไม่ติดกันสิ่งงวด โดย

ต้องบอกกล่าวเป็นหนังสือให้ผู้เช่าซื้อชำระค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระภายในเวลาอย่างน้อยเท่ากับ กำหนดเวลาชำระค่าเช่าซื้องวดหนึ่ง และผู้เช่าซื้อละเลยเสียไม่ปฏิบัติตาม

ผู้ให้เช่าซื้อที่มีสิทธิบอกเลิกสัญญาในกรณีที่ผู้เช่าซื้อกระทำผิดสัญญาในข้อที่เป็นส่วน สำคัญตามมาตรา 574 ได้ โดยบทบัญญัติดังกล่าวไม่ให้โอกาสผู้เช่าซื้อแก้ไขข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้น ก่อนผู้ให้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญา เพื่อเป็นการคุ้มครองผู้เช่าซื้อจึงเสนอให้มีบทบัญญัติที่ให้โอกาสผู้ เช่าซื้อแก้ไขความบกพร่องที่เกิดขึ้นก่อนมีการบอกเลิกสัญญา โดยผู้ให้เช่าซื้อจะบอกเลิกสัญญาได้ ต่อเมื่อได้บอกกล่าวให้ผู้เช่าซื้อปฏิบัติให้ถูกต้องตามสัญญาเป็นระยะเวลาอีกงวดหนึ่งแล้ว หาก เป็นกรณีที่โดยสภาพไม่สามารถแก้ไขการกระทำผิดสัญญาในข้อที่เป็นส่วนสำคัญได้ ผู้ให้เช่าซื้อจะมี สิทธิเลิกสัญญาทันที

มาตรา 574 ไม่ได้กำหนดผลของการเลิกสัญญาไว้ว่า ผู้ให้เช่าซื้อที่มีสิทธิเรียกร้องเอา เงินค่าเช่าซื้อที่ผู้เช่าซื้อค้างชำระอยู่ก่อนที่ผู้ให้เช่าซื้อจะได้บอกเลิกสัญญาได้หรือไม่ ผู้เขียนจึงเสนอ ให้มีบทบัญญัติกำหนดให้ผู้ให้เช่าซื้อที่มีสิทธิเรียกร้องค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระก่อนบอกเลิกสัญญาได้

2. หน้าที่รับมอบทรัพย์สินที่เช่าซื้อ หากผู้เช่าซื้อไม่ยอมรับมอบทรัพย์สินที่เช่าซื้อ ผู้ให้เช่า ซื้อจะมีสิทธิบังคับให้ผู้เช่าซื้อต้องยอมรับมอบทรัพย์สินได้หรือไม่ และการไม่รับมอบทรัพย์สินที่เช่าซื้อ จะถือว่าเป็นการแสดงเจตนาเลิกสัญญาตามมาตรา 573 หรือไม่ ผู้เขียนเห็นว่า สามารถใช้และ ตีความกฎหมายปัจจุบันได้ กล่าวคือ ผู้เช่าซื้อที่มีสิทธิที่จะรับมอบหรือไม่รับมอบทรัพย์สินที่เช่าซื้อ ก็ ได้ หากผู้ให้เช่าซื้อได้ส่งมอบทรัพย์สินที่ให้เช่าซื้อแก่ผู้เช่าซื้อถูกต้องสมบูรณ์แล้ว ผู้เช่าซื้อก็มีสิทธิไม่ รับมอบทรัพย์สินที่เช่าซื้อได้ซึ่งถือเป็นการบอกเลิกสัญญาตามมาตรา 573 แต่ผู้เช่าซื้อมีหน้าที่ต้อง ชำระค่าเช่าซื้อ ผู้ให้เช่าซื้อจึงไม่มีสิทธิบังคับให้ผู้เช่าซื้อต้องยอมรับมอบทรัพย์สินที่เช่าซื้อ แต่เมื่อผู้ เช่าซื้อได้รับมอบทรัพย์สินที่เช่าซื้อมาแล้ว หากผู้เช่าซื้อต้องการใช้สิทธิเลิกสัญญาตามมาตรา 573 ผู้ เช่าซื้อก็ต้องส่งมอบทรัพย์สินที่เช่าซื้อคืนแก่ผู้ให้เช่าซื้อ แสดงให้เห็นว่า ผู้เช่าซื้อไม่ต้องรับมอบ ทรัพย์สินที่เช่าซื้อก็ได้

3. หน้าที่ดูแลรักษาทรัพย์สินอย่างวิญญูชน ประเด็นที่ต้องพิจารณาคือ ผู้ประกอบ ธุรกิจที่ได้เช่าซื้อทรัพย์สินมาใช้ในการประกอบธุรกิจซึ่งเป็นผู้ประกอบวิชาชีพมีหน้าที่ดูแลทรัพย์สิน ที่เช่าซื้ออย่างไร ผู้เขียนเห็นว่า สามารถใช้และตีความกฎหมายปัจจุบันได้โดยไม่จำเป็นต้องแก้ไข เพิ่มเติมบทบัญญัติของกฎหมาย กล่าวคือ ผู้ประกอบธุรกิจดังกล่าวถือว่าเป็นผู้ประกอบวิชาชีพจึง มีหน้าที่ในการดูแลรักษาทรัพย์สินที่เช่าซื้ออย่างวิญญูชนของผู้มีวิชาชีพตามมาตรา 553 แห่ง ประมวลกฎหมายแพ่งละพาณิชย์

4. หน้าที่ซ่อมแซมทรัพย์สินที่เช่าซื้อ การนำมาตรา 550 มาใช้บังคับกับสัญญาเช่าซื้อ โดยผู้ให้เช่าซื้อที่มีหน้าที่ต้องซ่อมแซมใหญ่เสมอจะมีความเหมาะสมหรือไม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีทรัพย์สินที่เช่าซื้อเสื่อมสภาพไปตามปกติจากการใช้งานของผู้เช่าซื้อ ผู้เขียนจึงเสนอให้มีบทบัญญัติกำหนดว่า ในกรณีที่ผู้เช่าซื้อชำระค่าเช่าซื้อมาแล้วเป็นจำนวนสามในสี่ของจำนวนงวดที่ต้องชำระทั้งหมด หน้าที่ซ่อมแซมทรัพย์สินที่เช่าซื้อของผู้ให้เช่าซื้อตามมาตรา 550 ล้นสุดลง

ในส่วนความรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องของทรัพย์สินที่เช่าซื้อของผู้ให้เช่าซื้อตามมาตรา 550 ผู้เขียนเสนอให้มีการใช้และการตีความกฎหมายทั้งระบบ กล่าวคือ

(1) ความรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องในทรัพย์สินที่เช่าซื้อตามมาตรา 472 ประกอบมาตรา 549 ผู้ให้เช่าซื้อต้องรับผิดชอบในความเสียหายต่อทรัพย์สิน ชีวิต ร่างกาย และความเสียหายอื่น ๆ โดยขอบเขตความรับผิดชอบในค่าเสียหายเป็นไปตามมาตรา 222 และมาตรา 223 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

(2) ความรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องในทรัพย์สินที่เช่าซื้อตามมาตรา 550 ผู้ให้เช่าซื้อต้องรับผิดชอบเฉพาะค่าเสียหายที่เป็นเงินค่าซ่อมแซมทรัพย์สิน ซึ่งหากผู้เช่าซื้อซ่อมแซมทรัพย์สินเองก็สามารถเรียกเงินที่ชำระไปเป็นค่าซ่อมแซมทรัพย์สินก่อนแล้วคืนจากผู้ให้เช่าซื้อได้ตามมาตรา 547 ซึ่งไม่รวมถึงการที่ผู้ให้เช่าซื้อจะต้องรับผิดชอบในค่าเสียหายอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นเนื่องจากความชำรุดบกพร่องของทรัพย์สินที่เช่าซื้อแก่ผู้เช่าซื้อด้วย

นอกจากนี้ ผู้เขียนเห็นว่าควรจะกำหนดให้บทบัญญัติในลักษณะเช่าซื้อและลักษณะอื่นที่เกี่ยวข้องเป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หากคู่สัญญาตกลงยกเว้นยอมทำให้ข้อสัญญาดังกล่าวตกเป็นโมฆะ

5. หน้าที่ปฏิบัติตามข้อกำหนดในสัญญา ในสัญญาเช่าซื้อปัจจุบันนี้พบว่า ผู้ให้เช่าซื้อมักจะกำหนดข้อสัญญาให้ผู้เช่าซื้อที่มีหน้าที่บางประการที่ต้องปฏิบัติภายหลังสัญญาเช่าซื้อสิ้นสุดลงแล้ว ซึ่งมีลักษณะเป็นข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม ผู้เขียนเห็นว่า ข้อสัญญาดังต่อไปนี้มีผลเป็นโมฆะตามมาตรา 150 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้แก่

(1) ในกรณีที่มีข้อสัญญาว่า ถ้าผู้เช่าซื้อผิดนัดเพียงงวดใดงวดหนึ่งแม้เพียงงวดเดียว ให้ผู้ให้เช่าซื้อเลิกสัญญา

(2) ในกรณีที่มีข้อสัญญาให้ผู้ให้เช่าซื้อที่มีสิทธิยึดทรัพย์สินที่เช่าซื้อมาเป็นของตนทันทีโดยไม่ต้องฟ้องคดีต่อศาล

(3) ข้อสัญญาที่ว่า หากรถยนต์ที่เช่าซื้อสูญหายหรือถูกทำลาย ผู้เช่าซื้อยังคงต้องรับผิดชอบค่าเช่าซื้อตามสัญญาทั้งหมด แม้ในกรณีที่รถยนต์ที่เช่าซื้อสูญหาย ถูกทำลาย ถูกยึด ถูกอายัดหรือถูกริบโดยไม่ใช่เป็นความผิดของผู้เช่าซื้อเลยก็ตาม

6. หน้าที่ส่งมอบทรัพย์สินที่เช่าซื้อคืนแก่ผู้ให้เช่าซื้อ ผู้ให้เช่าซื้อจะติดตามเอาทรัพย์สินที่เช่าซื้อคืนภายหลังการเลิกสัญญาตามมาตรา 574 โดยไม่นำคดีไปฟ้องต่อศาลได้หรือไม่ ทั้งข้อสัญญาที่กำหนดให้ผู้ให้เช่าซื้อสิทธิยึดเอาทรัพย์สินคืนได้ทันทีเมื่อลูกหนี้ผิดนัดไม่ชำระค่าเช่าซื้อโดยไม่ต้องไปฟ้องร้องดำเนินคดีเป็นข้อสัญญาที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือไม่ ผู้เขียนจึงเสนอการตีความบทบัญญัติของกฎหมายว่า หากผู้ให้เช่าซื้อยึดเอาทรัพย์สินคืนโดยผู้เช่าซื้อไม่มีข้อโต้แย้งใด ๆ ผู้ให้เช่าซื้อย่อมกระทำได้โดยถือเป็นการติดตามเอาทรัพย์สินคืนตามมาตรา 1336 ที่ชอบด้วยกฎหมาย แต่หากผู้เช่าซื้อมีข้อโต้แย้งผู้ให้เช่าซื้อ ผู้ให้เช่าซื้อจะต้องนำคดีไปฟ้องร้องต่อศาลก่อนเพื่อให้ศาลให้สั่งบังคับชำระหนี้ให้ นอกจากนี้ ข้อสัญญาดังกล่าวเป็นการตกลงกันให้เอกชนใช้อำนาจทางศาลบังคับชำระหนี้กันเองโดยพลการ จึงเป็นข้อสัญญาที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนมีผลเป็นโมฆะตามมาตรา 150 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์